

6.0.5. Spre deosebire de *a*, vocala *o* la finală de cuvînt se reduce, de regulă la *ə*:

пр'амь, с'я́льнь, мѡжнь, ну́жнь, д'эль, ус'удь, к'исль (SIC), *в'ес'иль, рѡнь* (M), *м'есть, ип'ервь, тѡсь, кьль, мнѡчь, жьйткь, тўтуткь* (G), *т'ихь, балѡть, мѡсь* (S), *м'ась, сўхь, гѡль, пѡль, тѡкъ* (var. *тѡл'къ*), *сѡль, пѡзнь* (P), *плѡхь, д'ер'ивь, т'ѡимь* (Ch), *б'ѣднь, тр'ѣбь* (Sv), *прѡсть, тѡч'нь, стѡль, р'ѣт'къ* (C), *ўтрь, ч'исть, иеть, трўднь, карьить, св'ѡть* (BrP), *брѡвь, п'ѡтирь, ад'ийѡль* (Mh), *ч'ѣтв'ирь, рѡниикь* (J), *вѡл'нь, парѡч'нь, м'яльвь* (SIR), *калбѡсь, жьйть, крас'явь, абрѡтнь* (Soc), *п'ивь, кѡл'къ, л'ябь, т'ѡпль* (R), *кѡжньвь, мўдрь, гўсть, кьр'мѡсь* (L), *пѡнствь, п'искь, стрѡчь* (TgF), *л'ўбь, умнѡчь* (var. *мнѡчь*), *шѣст'ирь* (B), *дѡрчь, гльбѡкъ, вѡс'мѡвь, дўрнь* (Man), *жѡль, вўхь, пѡв'идль, даг'ѡкъ, высѡкъ* (Cl) etc..

6.0.6. Vocala *e* la finală de cuvînt nu se reduce, de obicei; după cum arată exemplele de care dispunem, pronunția sa este cel mai adesea *e* sau *u^e*. Am notat puține cazuri de pronunțare evidentă a lui *u* în locul lui *e*: *пѡсл'и* (Mh, Man, C), *иньч'и* (Ch, M), *у_кўх'и* (C).

După consoanele șuierătoare și după *ц*, *e* final capătă o articulație medială, realizîndu-se uneori ca *ə*: *мѡжь* (G, R), *мѡжь* (BrP, Mh, TgF), *дўжь* (2M, Cl, R, Man), *с'ѣрць* (R, Man), *т'ишь* (TgF) etc.

7. Vocalele la inițială nu suferă transformări, cu excepția lui *o*. Vocala *a* etimologică în silabă inițială atonă nu a fost înregistrată, cu excepția cuvîntului *атѡса* „parte a căruței, care unește huluba cu osia“ (Soc., Cl. J)¹. Vocala *o* inițială atonă se reduce cu regularitate la *a*: *арль, атабрѡл* (SIC), *ап'ѡт'*, *ад'ин, аднѡй* (SIR, SIC, Cl, B, Man, Soc), *ар'ѣху, агўриць* (SIR, SIC, Cl, Mh, Ch), *абрѡтнь, ад'ѡжа* (Ch, Cl), *абѡждѡл* (Ch), *апѡра, апѡрчь'ка* (M, Cl, SIC, SIR, G, Sv, P, Soc) etc.

În cîteva cuvinte, la unii vorbitori, nu am întîlnit această schimbare fonetică la inițială: *олѡны, окт'анбр'ѡ, острьѡѡк* (Ch), *оф'ицѣра* (S, Soc), *онь, ов'ѣч'ка* (Cl).

7.0.1. O trăsătură comună tuturor graiurilor studiate este existența vocalei *e* la inițială, care, fără excepție, este preiotată: *йѣѡ* (J, SIC, Sv), *йамў* (C, Man, Cl), *йѡѡ* (C, Br), *йѣп'искьп, йѣк'ина* (Br), *йѡдѡ* (Man, C), *йѣжѡйт'е* (M) etc.

În situația cînd nu este preiotat, *e* la inițială se pronunță ca *u*, în special în graiurile cărora le este propriu fenomenul de ikanie: *имў* (J, M, Mh), *ийѡ* (J, Ch, BrP), *иктѡр'* sau *ихтѡр'*, (SIC), *ихтар'ѣй* (TgF), *игзѡм'ин* (C), *игўм'ен* (Man) etc.

Pe *u* etimologic l-am înregistrat în nu prea numeroase cuvinte: *изгѡн'ѡт'* (C), *икрў, икѡны, идўт* (P), *им'ѣла* (M), *игѡлка* (G, Cl), *ит'ит'* (SIC, 2M, Cl, M, I), *игўрицьк'и* (L), *инѡкиѣ* (L, Cl), *исп'ик'ѡца* (2M), *игўрь* (Cl) etc.

De asemenea, *y* etimologic apare în puține cuvinte: *исп'ѣн'ийѡ* (L), *уд'ел'ѡйѣт* (Man), *ит'икѡт'* (Sv, 2M, SIC), *уд'ивл'ѡйѣца, усьпѡла, ухѡд'ит'* (SIC), *уб'ер'ѡм, уйѣхьл* (G), *ужѡсьп* (B) *ур'ѡжѡит'* (ML), *ун'ѡжѡйѣт* (P) etc.

¹ Cf. Emil Vrabie, 1963 p. 210. *Место славянских говоров на территории РНР в системе славянских языков и их значение для славянской диалектологии*, Rsl, IX, 1963, p. 210.